

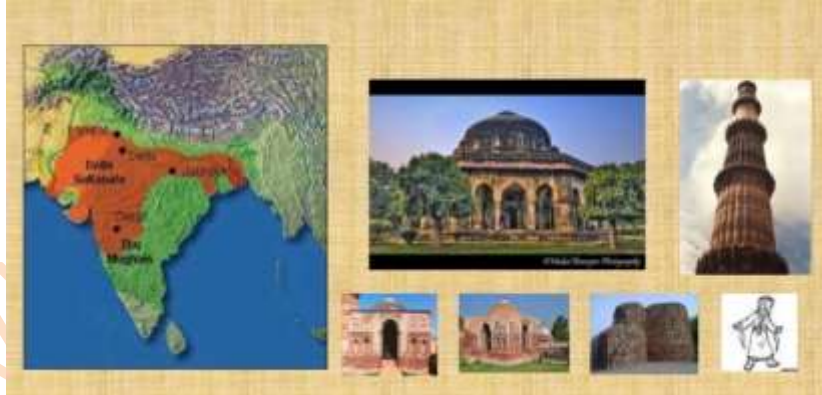
महाराष्ट्राचा मध्ययुगीन इतिहास

तुघलक घराणे मूळचे तुर्किक होते. या घराण्याने मध्ययुगीन काळात दिल्ली सल्तनतवर राज्य केले, 1320 मध्ये दिल्लीत गाझी मलिकने घियाथल-दिन तुघलक (Ghiyathal-Din Tughluq) म्हणून राज्यकारभार स्वीकारला. तुघलक घराण्याची सत्ता 1413 मध्ये संपली. परंतु मुहम्मद बिन तुघलक या राजघराण्याने आपला प्रादेशिक विस्तार भारतीय उपखंडाच्या बहुतांश भागात वाढवला. त्याच्या कारकिर्दीत, राजवंश 1330 - 1335 दरम्यान त्याच्या शिखरावर होता.

बहमनी सल्तनत

- 1347 मध्ये, तुघलकांच्या पतनानंतर, बहमनी सल्तनतने पुढील 150 वर्षे या प्रदेशावर राज्य केले. गुलबर्गा आणि नंतर बिदर येथे साम्राज्य होते.
- मुस्लिमांवर जिझिया कर लादणे, बळजबरीने धर्मांतर करणे आणि मंदिरांचा विध्वंस करणे असे अत्याचार इस्लामी राजवटीच्या सुरुवातीच्या काळात दिसून आले.
- स्थानिक रहिवाशांनी वेळ आणि प्रयत्न केल्याने अखेर या घटना थांबल्या.

समाजाच्या प्रत्येक स्तरावर विविध विभाग नियुक्त केले गेले:

1. ब्राह्मणांकडे खातेविभाग होते.
2. मराठ्यांना गावपातळीवर (पाटीलीकी) आणि मोठ्या क्षेत्रावर (देशमुखी) वंशपरंपरागत अधिकार (वतन) असल्याने महसूल गोळा करण्यात आला.
- भोसले, घोरपडे, शिर्के, जाधव ही मराठा वंशाची काही निष्ठावंत घराणी ज्यांनी वेगवेगळ्या काळात निरनिराळ्या सुलतानांशी एकनिष्ठपणे सेवा केली आहे. त्यांपैकी अनेक मराठीत हिंदू होते; ती न्यायालयीन भाषा म्हणूनही स्वीकारली गेली.
- न्यायालयीन भाषा म्हणून रेकॉर्ड ठेवण्यासाठी आणि प्रशासनासाठी मराठीचा वापर केला जात असे.
- 1518 मध्ये बहमनी सल्तनत विघटन झाली.

बहमनी सल्तनतीच्या विघटनानंतर महाराष्ट्र प्रदेश पाच डेक्कन सल्तनतांमध्ये विभागला गेला:

1. अहमदनागा सल्तनतचा निजामशाह
2. विजापूरचा आदिलशहा
3. गोलकोंडाचा कुतुबशाह
4. बिदरशाहोफ बिदर आणि
5. एलिचपूरचा इमादशहा

हे सल्तनत अनेकदा एकमेकांशी लढले, परंतु त्यांनी एकजुटीने दक्षिण भारतात 1565 मध्ये विजयनगर साम्राज्याचा पराभव केला.

गुजरातची सल्तनत

- 1535 मध्ये पोर्तुगालच्या ताब्यात येण्यापूर्वी मुंबईच्या सध्याच्या भागावर त्याचे राज्य होते.

फारुकी घराणे (1382-1601)

- खानदेश क्षेत्रावर 1382 ते 1601 पर्यंत फारुकी घराण्याचे राज्य होते. 1601 मध्ये मुघल साम्राज्याने ते ताब्यात घेतले.

मुघल साम्राज्य

- 16 व्या शतकाच्या अखेरीस, अकबर, मुघलांनी, दख्खन सल्तनतच्या ताब्यात असलेले प्रदेश ताब्यात घेण्यास सुरुवात केली.
- जवळपास एक शतक हे धोरण त्यांच्या उत्तराधिकाऱ्यांच्या हाताखाली मुघलांच्या ताब्यात असलेल्या आजच्या महाराष्ट्राच्या प्रदेशापर्यंत चालू राहिले.
- या काळात या सुलतानांनी मुघल राजवटीला अनेक वेळा आव्हान दिले होते.
- या शतकाच्या सुरुवातीच्या काळात, 1607 ते 1626 या काळात अहमदनगरच्या निजामशाही राजघराण्याचा राजा मलिक अंबर याने वारंवार प्रतिकार केला.
- मुघल राजवटीला विरोध करण्यासाठी त्याने मुर्तझा निजाम शाह II चे सामर्थ्य आणि सामर्थ्य वाढवून मोठे सैन्य दिले.
- दख्खन प्रदेशात, मल्की अंबर हा गनिमी युद्धाचा समर्थक होता आणि मुघल सम्राट जहांगीरने त्याला शत्रू मानले होते.
- 17व्या शतकाच्या उत्तरार्धात मुघलांना शिवाजीच्या नेतृत्वाखालील मराठ्यांनी सतत आव्हान दिले आणि त्यानंतर त्यांच्या उत्तराधिकाऱ्यांनी पाहिले.
- म्हणून, वीर शिवाजीच्या विजापूर सल्तनतीच्या विलयाखाली इस्लामिक राजवटीचा न्हास सुरू झाला. कालांतराने, वीर शिवाजी महाराज हिंदू प्रतिकार आणि स्वराज्याचे प्रतीक बनले.